

Hermann Müller-Karpe: *Das Urnenfeld von Kehlheim*; Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte, Heft 1, Kallmünz 1952; 52 strani, 12 kart in 2 tabeli v tekstu in 31 tabel v prilogi.

Zivahno arheološko terensko raziskovalno delo prinaša z novimi odkritji tudi neljube probleme — kako z izdajo rezultatov čimprej razširiti nova doseganja med domačim in tujim znanstvenim svetom. To tembolj, ker hrani večina muzejev še množino gradiva, izkopanega v polpreteklem času, ki še ni objavljeno, v nemirnih časih pa lahko kaj kmalu postane žrtev vojnih viher in je tako za vedno izgubljeno. Iz razmišljanja o teh problemih so münchenski arheologi našli domiselno rešitev in pričeli v posebni zbirki Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte objavljati kataloge muzejskih zbirk in gradiva zaključenih izkopavanj. V varčno preračunani skopi obliki, ki bi jo v danih razmerah kazalo posnemati, so v posameznih zvezkih podani poglavitni podatki o najdiščih in najdbah. Iz njih si more arheološki delavec z lahkoto ustvariti sliko celote, izluščiti problematiko, ki je tu le nakazana, in preiti k znanstveni obdelavi, kakršne se katalogi načelno odrekajo. S tem je glede objavljanja najdb storjeno že pol poti, kar zadostuje tudi za materialno sicer dobro podprto današnja Nemčijo.

V navedenem prvem zvezku podaja tudi v slovenski arheologiji domači avtor poročilo o najdbah enega največjih žarnih grobišč stopnje Ha B na Bavarskem. Dasi gre pri tem predvsem za objavo gradiva kot še neobdelanega zgodovinskega vira za proučevanje »družbene, religiozne in gospodarske strukture« kulture žarnih grobišč v južni Nemčiji, prinaša ta zvezek vrsto metodoloških novosti. Sicer nezajeten katalog prinaša najprej opis grobišča (s topografsko skico terena) in zgodovine izkopavanja od leta 1907 dalje (z načrtom grobišča). Dasi je bil del grobišča, ki leži na parcelah več lastnikov, nestrokovno izkopen, sistematična kopanja pa so se vršila neenotno v daljšem časovnem razdobju, je bilo avtorju, zahvaljujoč vestnosti posameznih raziskovalcev, mogoče podati zaključeno podobo. Katalog prinaša prikaz sedanjega stanja, obsegajočega verjetno največji del še ne do kraja raziskanega grobišča. V kratkem orisu načina pokopa so podane za žarna grobišča dokaj enotne poteze: sežig mrtvega in pokop preostalih ostankov in pridatkov v žarah, ki so bile večinoma pokrite s skodelami. Eno v drugo položene posode v žari tolmači avtor kot posode brez hrane. Izjemoma je bil pepel nekajkrat nasut v jamo. Preproste grobne jame so bile 0,5—1,0 m globoke in so segale skozi humus pogosto do gruščnate osnove. En sam grob je imel pravokotno obliko in je hranil žaro v posebej izkopani kotanji. Včasih so bile žare obdane ali pokrite s kamni.

Iz pridatkov skuša avtor razločiti moške in ženske grobove. Tako označuje grobove z žarami z ozkimi vratom in pridanimi puščičnimi in suličnimi konicami za moške in grobove s širšimi žarami z večjo odprtino in pridanimi vijački, pasnimi sponami, iglami, trakastimi zapestnicami in obeski za ženske. Ta delitev je prikazana tudi na posebni karti grobišča in kaže zanimive skupine moških in ženskih grobov. Isto tezo uporablja avtor kot predpostavko za druga ugotavljanja: kozice imajo le moški, redke zoomorfne posode le ženski grobovi; čaše z ozkimi grli v ženskih grobovih naj bi pomenile uporabo za hranjenje dišav in mazil, čaše s širokimi ustji pa bi bile služile za pitje in označevale moške grobove. Sodeč po tem je moških grobov nekaj več kot ženskih. Iz še neobdelanih nedogorelih kostnih ostankov bi bilo morebiti mogoče ugotoviti, ali so bile z možmi pokopane tudi žrtvovane vdove, oziroma ali so sploh obstajali dvojni grobovi. Razmeroma novit značaj vsebine grobov kaže na enakost položaja mož in žen. Otroški grobovi niso bili posebej izločeni.

Novost, ki pa se v Nemčiji v zadnjih letih naglo razširja, pomeni kartografsko prikazovanje grobišč. Avtor se v svojem katalogu tega poslužuje v izdatni meri. Na osmih tločrtih grobišča prikazuje lego posameznih karakterističnih pridevkov: tipov igel in drugih kovinskih predmetov, a tudi različnih tipov posod. Dasi sam opozarja, da gre tu le za shematizirane prikaze, je s tem že precej prispevanega k podrobnejšemu raziskovanju žarnih grobov v Kehlheimu, a tudi za obdelave takih najdišč na obširnejših področjih bi bilo koristno, če bi taki prikazi bili narejeni še za druga grobišča, s čimer je v horizontalni stratigrafiji prikazana njegova časovna rast. Manjkajo pa ilustrativni podatki o grobovih — slike, profili, tločrti, kolikor so jih raziskovalci izdelali.

V glavnem pripada grobišče stopnji Ha B z začetki v Ha A in koncem v Ha C. Avtor ga kronološko razdeli na pet stopenj, ki se opirajo v glavnem na tipološke oblike keramike, ki so v okviru osrednjih treh stopenj Ha B najteže ločljive. Absolutne kronologije avtor niti ne omenja.

Katalog 258 grobov in najdb je izdelan v enako jedrnatem slogu: kratek opis grobov in najdb po načelu, da opis in slika skupno označujeta predmet. Med tabelami sta dve fotografiji tipov keramike, ostalih 29 pa podaja po grobovih razvrščene risane keramične in kovinske predmete. Poleg nekaterih kovinskih izdelkov (igel itd.) kaže le način okrasitve keramike podobnosti s Ha B kulturo Slovenije, medtem ko pripadajo tipi keramike docela drugačnemu kulturnemu območju južne Nemčije. Kratek stvarni register h katalogu zaključuje ta zvezek.

Stanko Pahič

Armin Stroh: Katalog Günzburg; Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte, Heft 2, Kallmünz 1952; 58 strani, v prilogi 28 tabel in 2 arheološki karti.

Drugi zvezek navedene zbirke ima v primeri s prvim nekoliko drugačno zasnovo in tudi docela drugačno zgodovino. Potem ko se od Rimsko-Germanske komisije pred vojno zasnovana zbirka »Katalogov južne in zahodne Nemčije« ni razmahnila, je bilo že katalogizirano prazgodovinsko gradivo iz domačijskega muzeja v Günzburgu (enakovrednega n. pr. celjskemu) po iniciativi Bavarskega deželnega urada za spomeniško varstvo dokončno obdelano in uvrščeno v obravnavano zbirko. Vendar tu ne gre več samo za kataloško izdajo gradiva iz muzeja v Günzburgu in tamošnjih najdb v drugih muzejih, temveč je katalogu priključen tudi seznam arheoloških najdišč okraja Günzburg z dvema arheološkima kartama v merilu 1:100.000, od katerih zajema prva prazgodovinska najdišča do vključno starejše železne dobe, druga pa ostala od latena do srednjega veka. Ker pa obsega drugi del podatke izključno iz literarnih virov in obravnavano področje še ni bilo sistematično pregledano, ne moremo govoriti o topografskem zvezku, temveč prej o gradivu za topografijo, ki je priključeno katalogu muzejskih najdb.

Kataloške sezname pričinja uvodno poglavje o zgodovini arheološkega raziskovanja v Günzburgu, kjer je antični del (kraj je spriču rimske mestne naselbine Guntia z antičnimi najdbami bogat) v seznamu gradiva namenoma izzvet in bo obravnavan posebej. Dolgoletno delo domačih ljubiteljev starin in lokalnih raziskovalcev so pred koncem vojne v veliki meri uničile bombe in le s pravočasno evakuacijo je bilo oteto vsaj celotno prazgodovinsko gradivo, predstavljeno v katalogu. Seznam najdb ima na čelu geološko-geografski oris kraja in je razdeljen na kronološke enote: neolit, bronasta doba, žarna grobišča, hallstattska in latenska doba, v okviru katerih so najdišča z opisi predmetov razvrščena po občinah v abecednem redu. Večji del najdišč ima tudi podatke iz katastra, po katerem so razvrščena najdišča v drugem seznamu. Ob jedrnatem opisu najdb so podani orisi najdišč in načini odkritja, inv. številke in večinoma tudi dana literatura. Priključene so tudi časovno neopredeljive najdbe in v Günzburgu hranjeni predmeti iz tujih krajev.

Seznam »pred- in ranozgodovinskih terenskih spomenikov in najdišč« je urejen po katastrskih listih, ki so označeni na robovih priloženih arheoloških kart. Ta seznam je kronološko obsežnejši in zajema tudi na terenu še vidna srednjeveška gradišča. V okviru katastrskih listov so najdišča razvrščena po abecedno urejenih občinah, znotraj njih pa po kronološkem redu, pri čemer je doba pri navedbi kraja označena s kratico na robu. Prirediteljem se je zdel ta način razporeditve najprimernejši, ker v očitni sovistnosti povezuje karti in seznam, vendar je nepraktičen v toliko, ker zahteva temeljito poznavanje karte in nepoučenim otežkoča iskanje po imenu znanega najdišča v seznamu in na karti hkrati.

Merilo 1:100.000 obeh priloženih kart je bilo izbrano silom prilik. Avtor se zaveda otežkočene preglednosti, čeprav zajema obravnavano področje okraja Günzburg le manjši del pri nas običajnega obsega listov kart tega merila, in je zato delil karto na dvoje kronoloških enot. Ta delitev je zadovoljiva v toliko, ker so na prvem listu prazgodovinske kulture jasneje prikazane, na drugem pa